

Я з болем згадую ті роки і те, що прийшлося пережити у важкі часи фашистської окупації.

Для початку пару слів про себе.

Народився в 1927 р. в бідній єврейській сім'ї. Хто ж я, як людина, громадянин колишнього СРСР, а тепер „громадянин незалежної вільної України”? Я сам собі дав відповідь, може бути не зовсім правильну. Я продукт нашого суспільства.

Так хто ж я?

Національність – єврей. Вчився в українській школі. Рідна мова – російська. В паспорті пишуся – українець. (Змінив національність в зв'язку з обставинами).

Те, що я опишу – це не підслухане оповідання очевидця, а особисто пережите. Це жива історія єврейського народу під час окупації, одиниці якого по волі випадку залишилися живими.

Народився в Миколаївській області. Батько помер в 1933 р. Мати, рятуючись від голоду, переїхала в Донбас, в м. Алчевськ. Працювала в ідальні метзаводу прибиральницею.

1942* рік. Фронт знаходиться в 35 км від міста. Нас, школярів, направляють на сільгоспроботи на Старобільщину в село Нещеретово.

В липні німці почали черговий наступ і нам в колгоспі видали довідки і відпустили додому. Ми згурпувалися і пішки рушили додому, а це приблизно 150 км. По дорогах в напрямку Ворошиловграда вдень і вночі рухалися відступаючі військові частини. Під Новим Айдаром нашу групу неочікувано обстріляли німці. З переляку ми розбіглися по полю. Мене підбрали солдати і довели до Ворошиловграда. Звідти безперервним потоком йшли в ростовському напрямку цивільні і військові. Постійно, хвиля за хвилею, налітали німецькі літаки і бомбили цей людський потік.

За давністю я не пам'ятаю дату, але німці нас захопили в с. Бірюкове. На окраїні м. Ровеньки на кукурудзяному полі, огороженому колючим дротом, німці зганяли наших полонених військових і цивільних осіб. Мене, як хлопчика, якийсь офіцер згріб за комір і стусаном під зад вигнав за огорожу зі словами: „Нах матка. Бистро.” В загальному з пригодами я повернувся додому. А в цей час німці з допомогою поліції наводили в місті порядок.

Всіх євреїв зібрали на окраїні міста, в Північному селищі, і розмістили в бараках, охороняємих поліцією. Згодом всіх знищили. А так як у матері було російське прізвище (Кравцова) і сусіди не видали її, вона була на волі. Хлопці, що повернулися розказали матері, як ми попали під обстріл, але чи живий я - ніхто не знав. Мене вважали загиблим. Кожний тиждень треба було ходити в поліцію відмічатися. Із-за боязні бути покараним за укриття євреїв господарі (жили ми на приватній квартирі) зажадали звільнити кімнату. Поселились ми в закинутому флігелі. При черговій реєстрації жінка, яка знала матір, заявила на неї німцям і її арештували. Тримали її в міській тюрмі.

Щоб якось прохарчуватися я ходив на села, видаючи себе за безпритульного. Я не можу описати умови утримання арештованих, але ви зрозумієте. Часто вночі арештованих виводили на розстріл в кар'єр, який знаходився в 300-х метрах від тюрми. В грудні 1942 р. матір випустили.

Прошло 50 років, але подробиці повернення ніколи не зітруться в пам'яті. Мене часто дружина дорікає за те, що я ніколи не розказую дітям, внукам про пережите минуле. Дай боже, щоб нове покоління не бачило і не переживало тих страждань і мук, які прийшлося пережити нам.

Я не знаю, як вона дійшла від тюрми до флігеля. Ноги були як колоди, розпухлі, синьочорне від побоїв обличчя, а волосся на голові ворушилося від вошей. Від нестерпних мук і знущань в тюрмі вона намагалася покінчити з життям. А ввечері з'явився п'яний поліцей. Поламав єдину табуретку і стіл, зроблений з ящиків, розбив вікно. У дворі стояли румунські солдати. Вони прогнали поліцей і допомогли дошками забити вікно.

Через кілька днів знову ввечері нагрянув поліцей і німецький офіцер. Всю „роботу” робив поліцей, а німець стояв в стороні. Було холодно і я був одітий в пальто, на ногах один італійський черевик з шипами і шахтарська колоша, порвана шапка. Так я виглядав. Поліцей почав зривати ганчірки, якими була вкрита мати, а потім прикладом вдарив мене і я вилетів в коридор. Німець ногою вдарив мене і почав щось говорити, показуючи на двері. Від пострілу я схопився і вибіг на вулицю. Стріляв поліцей. В темноті я добрався до залізничної станції. В цей час йшла погрузка в вагони людей, яких вивозили в Німеччину. Мене заштовхнули в загальний натовп і я очутився в вагоні. Так я опинився в Києві на Львівській 24. Це було в перших числах січня 1943 року.

А потім поетапно був Перемишль, Краків, Берлін. Коли мене запитували національність, я говорив – українець. Берлінський табірний номер був И-752 8.2.43. За цей час я перетворився в наглядний посібник – скелет, обтягнутий шкірою. Мабуть тому, коли розбирали на роботи, мене залишали доходити.

З Берліна мене взяли на роботи в сільське господарство с. Земритц (Шверин на Варті). Поселили в бараці, обнесеному колючим дротом, де знаходилися ще 40 чоловік російських, колишніх полонених. Двоюрсні нари і паперові матраци були нашими ліжками. Господар, крупний землевласник на прізвище Дойч володів землею в с. Альтефіно і Земритц. Своє перше знайомство з роботою я отримав коли мене примусили вести биків в Альтефіно в кузню для підгонки збруї. Вирвавшись від мене бики почали бігати по полю. В цей час і з'явився на мотоциклі господар, а слідом і управляючий.

Перший удар мотузкою я отримав по голові і плечах. Більше я нічого не пам'ятав. Прийшов до тям на соломі. Телята лизали мені руки і обличчя своїми шершавими язиками.

Потім були уроки ще жорсткіші. Два роки я пробув в Німеччині в прямому сенсі як раб, придумавши легенду безпритульного, щоб не знали, що я єврей. Дехто в таборі здогадувалися по фізіологічному признаку чоловіків (обрізані), але не видавали.

1-го лютого 1945 року мене звільнила Радянська Армія. Потім 6 років служби в армії, і я в квітні 1951 р. повернувся знову в своє місто, де живу і працюю по сьогоднішній день. В цьому листі висилаю фотокопію (оригінал, як пам'ять зберігаю) під час перебування в Берліні. Якщо мої спогади будуть корисні в вашій благородній праці – я буду радий.

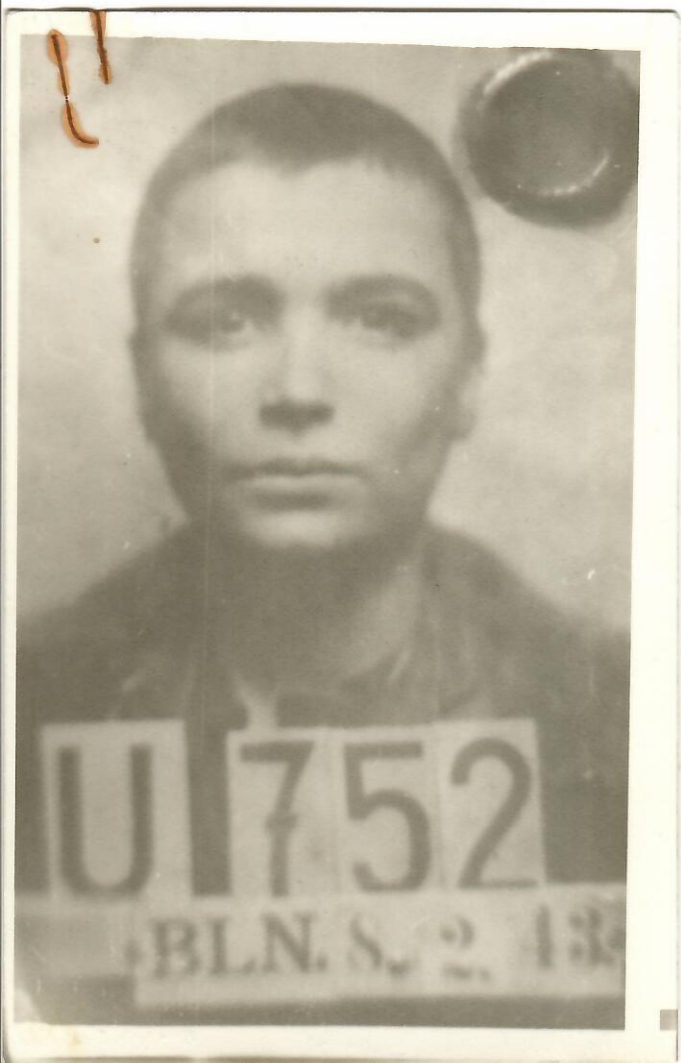
З повагою, Кравцов Михайло Юхимович

P.S. Користуючись нагодою, звертаюся до громадської організації „Міжнародна спілка колишніх малолітніх в'язнів фашизму”, що знаходиться за цією адресою.

На Україні існує організація БАС, яка проводить реєстрацію осіб – колишніх в'язнів, оstarбайтерів для отримання компенсації від уряду Німеччини. Для цього потрібно підтвердження – довідку (ніби-то німці видавали) про перебування в Німеччині в період 1941-1945 роках. Я звертався в міський, обласний, по місцю народження КДБ, в спілку Червоного Хреста, в ЦАМО м. Подільська. Ніде в списках не значусь. Написав в Німеччину в м. Арользен – відповіді нема. „Правда України” на мій запит до кого звертатися – мовчить. Може бути через газету підкажете, як доказати очевидне довідкою, тому що таких людей ще багато. 45 років, як вигнанців, їм докоряли за те, що були в Німеччині, а тепер необхідно підтвердження. Але ж в армії в органах СМЕРШу, а для громадян – в КДБ на кожного з нас малося досье.

Завчасно дякую.

* – Ймовірно помилка автора спогадів, оскільки мова іде про події 1941 року.

В. В. Уважаемые товарищи! 1

Отвечаю на ваше обращение опубликованное
в "Правде Украины" за 16 ноября 1993г.

Я с болью вспоминаю те годы и то ~~что~~
что пришлось пережить в то ~~что~~ ~~и~~ ~~в~~ ~~то~~ ~~и~~ ~~в~~ ~~то~~ ~~и~~ ~~в~~
время фашистской оккупации.

Для начала пару слов о себе.

Родился в 1927г. в бедной еврейской семье.

Кто же я, как человек, гражданин бывшего
СССР, а теперь "гражданин незалежной
Вільної України"? Я сам себе дал ответ,
может быть не вполне правильный.

Я продукт нашего общества.

Так кто же я?

Национальностей - еврей. Учился в украинской
школе. Родной язык - русский.

В паспорте пишу - украинец. (Изменил
национальность в связи с обстоятельствами.)

То о чем я пишу - это не послуживший
рассказ очевидца, а лично пережитое.

2 Это живая история еврейского народа
во время оккупации, единицы которого
по воле случая остались живыми.

Родилась в Николаевской области. Отец умер в
1933. Мать, спасаясь от голода, переехала
в Донбасс в Алчевск. Работала в слесарской
мастерской удобрениями.

1942 г. Фронт находится в 35 км от города.
Нас, школьников, направляют на сельскохозяйственные
работы на Старобельщину в село Шиньковское.

В то же время немцы начали очередное наступление
и как в Колчае выдвинули справку и отлучили
домой. Мы сгруппировались в мешки
двинулись домой, а это примерно 150 км.

По дорогам в направлении Ворошиловграда
днем и ночью двигались отступающие
воинские части. Под Иваном Майданом
нашу группу неожиданно обстреляли немцы.
В страхе мы разбежались по полю.

Меня похитили солдаты и довели до Ворони³
ловграда. Окруда непрерывным потоком
уходили в ростовском направлении гражданские
и военные. Безпрерывно, весьма за выноса
налетали немецкие самолеты и бомбили
этих людей потоком. За давностью я
не помню даты, но немцы нас захватили
в с. Тюрюково. На окраине «Ровеньки»
на кукурузном поле охраняемом колючей
проволокой немцы стояли наши мелкие и
гражданские лиц. Меня, как мальчишку,
какой-то офицер спросил за шиворот и
пистолет под зад вынул из ограждения
со словами - „Нах малака, Бисшо“.

Водзем с приключениями я вернулася домой.
А в это время немцы с помощью полиции
наводили в городе порядок.

Всех евреев собрали на окраине города,
в Северной поселке, и разместили в
бараках охраняемых полицией.

4. В последствии всех уничижили.

А так как у мамы фамилия русское (Кравцова) и соседи не выдали ее, она была на свободе. Возвратившись ребята

рассказали маме как мы попали под обстрел но живей я или нет не знаю.

Меня считали похищенным. Каждую неделю нужно было ходить в полицию отмечаться.

Из-за страха были наказаны за укрытие евреев хозяева (жили мы на гостиней квартире) попросили освободить комнату.

Поселились мы в брошенном доме.

При очередной регистрации женщина, знавшая мать, заявила на нее в полицию и ее арестовали. Содержали в городской тюрьме. Что бы прожить а уходил в село, выдавая себя за беспризорного.

Я не могу описать условия содержания арестованных, но вы можете.

Часто ночью арестованных выводили на

~~В~~ расстрел в Карьер, который находилась в 500 м метрах от тюрьмы. В декабре 1942. мать выпустили. Прошло 50 лет, но подробностей возвращенья никогда не сойдутся в памяти. Меня часто жена упрекает за то что я никогда не рассказываю детям, внукам о прошлом пережитом.

Дай бог что бы новое поколение не видело и не пережило такие страдания и муки, которые пришлось пережить нам.

Я не знаю как она пришла от тюрьмы до фронта. Ноги были, как колоды, распухшие, синие-черное от морозов лицо, а волосы на голове превратились от изобилия вшей.

От невыносимых мук и издевательств в тюрьме она пыталась покончить собой.

А вечером нарядилась темной пошивай.

Большая единственик табурет и стал сделанный из ящиков, развил огонь. Во дворе стояли румынские солдаты. Они пропали пошивая

и помогли досками забить окно. Через несколько
дней снова вечером нарядили полицаев и
немецкого офицера. Все "работу" делал полицаев,
а немец стоял в стороне. Было холодно и
я был одет в пальто, но ногах один итальянский
ботинок с шипами и шаптерский палец,
рваная шапка. Во так я выглядел.

Полицаев начал срывать шпатель которыми была
укрыта мойка, а потом прикладом ударил
меня и я вылетел в коридор. Немец ногой
ударил меня и начал что-то говорить,
показывая на дверь. Ой выстрела я вскочил
и выбежал на улицу. Сбросил полицаев.

В темноте я добралась до ж.д. станции.

В это время шла погрузка в вагоны людей
выводимых в Термантию. Меня втолкнули
в общую толпу и я оказалась в вагоне.

Так я очутилась в Киеве на Львовской 24.
Это было в первых числах января 1943 года.
А потом поэтапно был Тереминьце, Краков,

7
Берлин. Когда меня спрашивали национальностью,
я говорил - украинец. Берлинский лагерный
номер был U-752 №.2.43. За это время
я превратился в наглядное пособие - стелел
вдвинутый шкуркой. Видно поэтому, когда
разбирали на работы, меня оставляли доходить.

С Берлина меня взяли на работы в сельское
хозяйство с. Земригич (наверно на Варшаву)

Поселили в бараке обнесеном колючей проволокой
где находились еще 40 человек русских бывших
пленных. Двух русских парней и бушманские матрасы
были нашей собственностью. Хозяин, крупный
земледелец по фамилии Дейс владел
землей в с. Альбертино и Земригич.

Свое первое знакомство с работой я получил
когда меня заставили вестить быков в Альбертино
в кузницу для подгонки сбруи. Вырвавшись
от меня быки начали белать по полю.
В это время и появилась на мотоцикле

в жезлах и слезах и управляющей.

Первый удар берубой и плутом по голове и плечам. Больше я ничего не помню.

Очнулся на соломе. Теломта мизам ике ружки и мизо своим шершавыми языками.

Потом были еще уроки пожеже. Два года я пробыл в Термани в прямой смысле как раб, выдумав легенду безпризорника кто бы не узнали что я еврей. Некоторые в лагере догадывались по физиологическому признаку шутки (обрезание) но не выдавали.

1го февраля 1945 года меня освободила Советская Армия. Затем в летя службе в армии и в апреле 1951г. вернулась снова в свой город где живу и работаю по сегодняшний день. В этом письме выслано фотокопию (оригинал как память сохраняю) во время пребывания в Термине.

Если мои воспоминания будут полезны в вашей благородной работе я буду доволен.

С уважением к вам
Кравцов Михаил Сергеевич.

9.

Мой адрес.

349101 Луганская обл. 8 06442

г. Алчевск, Прометей Ленина д/кв.36

телефон 2-94-34 "УМОН"

P.S. Пользуясь случаем обращаюсь к общесоветской организации "Международный союз бывших малолетних узников Франции" находящейся по этому же адресу.

На Украине существует организация БАС которая проводит регистрацию лиц - бывших узников, оstarбайттеров для получения компенсации от правительства Германии.

Для этого нужно подтверждение - справку (как будто письма выданы) о пребывании в Германии в период 1941-45 годах.

Я обращаюсь в городскую, областной, по месту

10 рождения КГБ, в общеслужебном Красного (Крестина),
в ЦАМО г. Подольска, Нигде в списках
не значусь. Написал в Германию г. Араузен.
сведения нет. "Правда Украины" на мой
вопрос к кому обратиться молчит.
Может быть вы через газету подкажитесь
как доказать очевидное справкой, потому что
таких людей еще много. 45 лет, как излов,
их укоряли за то что они были в Германии,
а теперь необходимо подтверждение.
Ведь в армии в органах СВ/СР/В, а на
гражданке в КГБ на каждом из нас
имелось дело.

Заранее благодарен.

Иван Федот
деда Смерина
с. свд. - с. о. в. в.
срам и т. д.
и т. д.